

Τα παράλληλα σύμπαντα του υπουργείου Παιδείας

Του **ΑΓΓΕΛΟΥ ΧΑΝΙΩΤΗ***

Η αναβάθμιση της θέσης του γενικού γραμματέα Έρευνας και Τεχνολογίας σε αναπληρωτή υπουργό ήταν ένα ενθαρρυντικό βήμα. Σε συνθήκες κρίσης η έρευνα και η καινοτομία, τομείς στους οποίους η Ελλάδα διαθέτει και ανθρώπινο δυναμικό και προοπτικές, αξίζουν τουλάχιστον όση προσοχή παραδοσιακά δίνεται στη ναυτιλία ή τη γεωργία. Από τη μεταπολίτευση και μετά, η έρευνα ήταν αποπαιδί της πολιτείας. Δεν έγινε προσπάθεια να χαρτογραφηθούν οι χώροι στους οποίους πραγματοποιείται η χρηματοδότησή της ήταν ελλιπής και συχνά απρογραμμάτιστη, ενίοτε ανεξέλεγκτη και ουδέποτε ενταγμένη σε μια στρατηγική. Η τοποθέτηση στη θέση του αναπληρωτή υπουργού Έρευνας του κ. Φωτάκη, επιστήμονα με εμπειρία στο αντικείμενο, από μόνη της δεν εγγυάται αναβάθμιση της έρευνας και αυτό όχι μόνο επειδή οι πόροι είναι περιορισμένοι, αλλά κυρίως επειδή η επιτυχία μιας ερευνητικής πολιτικής είναι άμεσα συνδεδεμένη με το καθεστώς λειτουργίας των ΑΕΙ. Σε μια χώρα με ελάχιστη βιομηχανία και λίγα αυτόνομα ερευνητικά ιδρύματα, μεγάλο μέρος της εφαρμοσμένης και σχεδόν το σύνολο της βασικής έρευνας πραγματοποιείται στα ΑΕΙ. Κατά συνέπεια, ο τρόπος οργάνωσης, διοίκησης και χρηματοδότησής τους και τα κριτήρια επιλογής και αξιολόγησης των στελεχών τους αφορούν την έρευνα.

Ο κ. Φωτάκης δεν έχει παρουσιάσει δείγμα νομοθετικής γραφής, αλλά ο προϋπολογισμός του υπουργός έχει ήδη δώσει το δικό του και οι συνέπειες των εξαγγελόμενων αλλαγών έχουν επισημανθεί: έλεγχος της διοίκησης των ΑΕΙ από παιδιά του κομματικού σωλήνα, ανυπαρξία εξωτερικού ελέγχου από εκπροσώπους της επιστημονικής κοινότητας, υποβάθμιση των σπουδών. Λιγότερη προβολή είχαν οι επιπτώσεις του νέου –στην πραγματικότητα παλιού και αποτυχημένου– πλαισίου λειτουργίας των ΑΕΙ στην έρευνα. Η διοίκηση των ΑΕΙ είναι υπεύθυνη για μακρόχρονο σχεδιασμό: γι' αυτό η ισότιμη συμμετοχή στην ανάδειξη της των προπτυχιακών φοιτητών στερείται λογικής, αφού ο ορίζοντας παρουσιάζει τους στα ΑΕΙ δεν θα έπρεπε να ξεπερνά την πενταετία. Τα Συμβούλια Διοίκησης δαιμονοποιήθηκαν πριν δοκιμασθούν: όμως σε χώρες, όπου ο εναγκαλισμός των ΑΕΙ από το κράτος είναι ασφυκτικός, στηρίζουν τα ΑΕΙ στη δημιουργία αυτόνομου προφίλ.

Το προωθούμενο πλαίσιο φέρνει την ανώτατη εκπαίδευση πίσω στις χειρότερες μέρες του ΠΑΣΟΚικού λαϊκισμού και υπονομεύει οποιαδήποτε μελλοντική προσπάθεια για προαγωγή της έρευνας. Ο κ. Φωτάκης μπορεί να ονειρεύεται κάποιο σύμπαν στο οποίο η έρευνα στηρίζεται στην αξιοκρατική επιλογή των ερευνητών, στη χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων με βάση αξιολόγηση και στον απολογισμό για τα αποτελέσματά τους. Στο παράλληλο σύμπαν του κ. Μπαλά για την παιδεία, η αξιοκρατία είναι ανάθεμα, η αριστεία ρετινιά, η ουσιαστική αποτίμηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας τυραννία και τα πανεπιστήμια κάτι μεταξύ χώρων διακίνησης ιδεών και επαγγελματικών σπουδών ελεύθερης παρακολούθησης. Οι κύριοι Φωτάκης και Μπαλάς στεγάζονται στο ίδιο υπουργείο, αλλά ζουν σε δύο παράλληλα σύμπαντα. Τα ΑΕΙ στο σύμπαν του κυρίου Μπαλά είναι απαραίτητα για την παραγωγή νέας γνώσης στο παράλληλο σύμπαν του κυρίου Φωτάκη. Σύμφωνα με κάποιους φυσικούς μπορεί να υπάρξει αλληλεπίδραση ανάμεσα σε παράλληλα σύμπαντα. Η Ελλάδα το επιβεβαιώνει. Το σύμπαν του κ. Μπαλά ναρκοθετεί το σύμπαν του κ. Φωτάκη.

Στα τέλη της δεκαετίας του '70, η φοιτητική παράταξη του ΚΚΕ προήγαγε για τα πανεπιστήμια ένα μοντέλο αντιγραμμένο από τη φάμπρικα. Εφόσον οι εργάτες διεκδικούν αυξήσεις, περισσότερη συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και λιγότερη εργασία, το φοιτητικό κίνημα όφειλε να αντιστέκεται στην εντατικοποίηση των σπουδών και να διεκδικεί απεριόριστες εξεταστικές περιόδους, μεγαλύτερη συμμετοχή στη διοίκηση, περισσότερα χρήματα για τις φοιτητικές λέσχες και φτηνότερο φοιτητικό εισιτήριο. Η νοοτροπία που τα στελέχη της ανανεωτικής αριστεράς λοιδορούσαμε τότε γίνεται

πράξη από τον κ. Μπαλά, που αντιμετωπίζει τα ΑΕΙ με κριτήρια ανοικεία προς την αποστολή τους. Στοιχειώδης ιδιότητα του επιστήμονα και θεωρητικού είναι να αντιλαμβάνεται την ιδιομορφία του αντικειμένου που εξετάζει. Υιοθετώντας για την παιδεία το μοντέλο του αγροτικού συνεταιρισμού ως προς τη διοίκηση και της κουβεντούλας ως προς τη μάθηση, ο κ. Μπαλάς αποδεικνύεται κακός επιστήμονας και ανεπαρκής θεωρητικός.

Η συγκυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ δεν θα κριθεί από την οικονομική της πολιτική, αφού κληρονόμησε μια κατάσταση για την οποία δεν ευθύνεται. Θα κριθεί από την πολιτική της εκεί όπου δεν υπάρχουν δεσμεύσεις από μνημόνια και χρέη. Την πολιτική που αποφάσισε να εφαρμόσει στην παιδεία τη χαρακτηρίζουν ιδεοληψίες, όχι ιδέες, εμπάθεια, όχι πάθος. Ο πολιτικός παλιμπαδισμός του κ. Μπαλά, που επιχειρεί να επιβάλει όσα ίσως ονειρευόταν στο Παρίσι το 1968, από μόνος του δεν αρκεί για την οπισθοδρομηση στην έρευνα. Υπάρχουν πολλοί θύτες και περισσότεροι συνένοχοι: ο πρωθυπουργός και το σύνολο της κυβέρνησης, όλοι οι βουλευτές της συμπολίτευσης και όσα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας μένουν αδρανείς θεατές μιας πολιτικής που υποβαθμίζει την παιδεία και καταδικάζει την έρευνα σε μιζέρια.

* Ο κ. Αγγελος Χανιώτης είναι καθηγητής στο Institute for Advanced Study του Πανεπιστημίου Princeton.